

Bediüzzaman'ın hediye almayışı

Bediüzzaman'ın hayatının bir düsturu olan "nâstan istiğnâ" mesleğinin en önemli düsturlarından birisidir. Kendisi daima "bütün ömrümde kimseden hediyeleri kabul edemiyorum." 1 "Hem bütün tarih-i hayatımda hediyeleri kabul etmek ve minnet altına girip halkın sadâka ve ihsanlarını almaktan çekindiğimi, benimle arkadaşlık edenler bilirler." 2 diyordu. Yani "Mukabelesiz ömründe hediye kabul etmemiş, en yakın akrabasından, hatta kardeşinden hiç mukabelesiz bir şey kabul etmemiş." 3 Bediüzzaman hayatındaki istiğna düsturunu en zâlimâne muameleler ve mahrumiyetler içinde kaldığı zamanlarda dahi bozmayan ve böylece izzet-i İslâmiye ve şeref-i diniyeyi muhafaza etmiş olan bir zâttır. Halkların hediyesini kabul etmemek düsturu, seksen senelik hayatıyla sabit olduğu ve otuz senelik müteaddit mahkemelerde dahi vesikalarla tahakkuk etmiş, dost ve düşmanın gözleri önünde zahir olmuştur. Bütün hayatı net ve şeffaf olan Bediüzzaman kasten ve bilerek ne zekât aldı, ne de sadâka. Bu "istiğna" düsturu ve "nâsın hediyelerini mukabilsiz kabul etmeme" prensibi, hayatı boyunca devam etti. Hâsılı, sünnet üzere yaşamak, onun yegâne hayat düsturuydu. "Gençliğinde ve hattâ çocukluğundan itibaren izzet-i ilmiyeyi muhafaza için şiddetle halktan istiğna ediyordu. Zekât ve sadâkayı kat'iyen almadığı gibi, İkinci Mektupta da beyan edildiği üzere, hediye kabul etmiyordu. Bu halin, şimdiki ihtiyarlık ve zaiflik zamanında devam edebilmesi için, Cenâb-ı Hakk'ın rahmetiyle, o istiğna düsturu hastalığa inkılâp etti. Yani mukabilsiz bir lokma alsa, derhal hasta olur. O lokmayı yiyemiyor. Gençliğinde bu kadar muhtaç değildi. Tek başına yaşadığı zamanlar pek az bir masraf kendisine kâfi idi. Şimdi pek çok talebelerine tayin verdiği ve birkaç hastalıkla hasta bulunduğu bir zamanda, o istiğna düsturunun muhafazası için, rahmet-i İlâhiye onu mukabilsiz hediyelerden hasta ediyor." 4

Bediüzzaman öyle bir tarzda izzet-i ilmiyeyi hayatta muhafaza etmiş ki; asla kimseye arz-ı iftikar etmemek, hayatının en mühim bir düsturu olmuştur. Dünya kendilerine teveccüh etmişse de, ondan yüz çevirmiş. Sadâka, zekât ve hediyeleri asla almamıştır. Kastamonu'da buldukları zaman, oturdukları evin îcarını vermek için yorganını satmış, yine hiçbir suretle hediye kabul etmemiştir. Bediüzzaman, "Ümmetimin âlimleri, İsrailoğullarının peygamberleri mesabesindedirler." 5 hadisine masadak; "Âlimler peygamberlerin varisleridir." 6 hadisine mazhar bir İslâm âlimidir. İlim noktasında Peygamber Efendimiz'in (asm) varisi; nesebi şeceresi de Ehl-i Beyttir.

Peygamberlerin en önemli özellikleri, görevlerine karşılık ücret kabul etmemeleridir. Bediüzzaman, Peygamberimizin (asm) bu sünnetine ittiba etmiştir.

Bediüzzaman Hazretleri, hediye almadığının sebeplerini, kendisi bir mektubunda şöyle açıklar:

"Fakat çok rica ederim ki, gücenmeyiniz, hediye kabul edemedim. Adem-i kabulün esbabı çoktur. En mühim bir sebep, benim kardeşlerim ve talebelerimle olan münasebetin samimiyetini ve ihlâsı zedelememektir. Hem iktisat, bereket ve kanaat sayesinde, şiddetli ihtiyacım olmadığı halde, dünya malına el uzatmak elimde değil, ihtiyarım haricindedir.

Hem bir misalle ince bir sebebi anlatacağım: Mühim bir tüccar dostum otuz kuruşluk bir çay getirdi, kabul etmedim. "İstanbul'dan senin için getirdim, beni kırma." dedi. Kabul ettim.

Fakat iki kat fiyatını verdim.

Dedi: "Niçin böyle yapıyorsun, hikmeti nedir?"

Dedim: Benden aldığın dersi, elmas derecesinden şişe derecesine indirmemektir. Senin menfaatin için, menfaatimi terk ediyorum. Çünkü, dünyaya tenezzül etmez, tamah ve zillete düşmez, hakikat mukabilinde dünya malını almaz, tasannuya mecbur olmaz bir Üstad'dan alınan ders-i hakikat elmas kıymetinde ise, almaya mecbur olmuş, ehl-i servete tasannuya muztar kalmış, tamah zilletiyle izzet-i ilmini feda etmiş, sadâka verenlere hoş görünmek için riyakârlığa temayül etmiş, ahiret meyvelerini dünyada yemeye cevaz göstermiş bir Üstad'dan alınan aynı ders-i hakikat, elmas derecesinden şişe derecesine iner. İşte, sana manen otuz lira zarar vermekle, otuz kuruşluk menfaatimi aramak, bana ağır geliyor ve vicdansızlık telâkki ediyorum.

Sen mâdem fedakârsın; ben de o fedakârlığa mukabil, menfaatinizi menfaatime tercih ediyorum, gücenme."...Şimdiye kadar, Cenâb-ı Hakk'a şükür, hediyeleri kabul etmeye mecbur olmadım ve şu zamanda ehl-i ilmin bir sebep-i sukutu olan tamaha girmeye ihtiyar benden selb edildi.

Hem eğer sizin hediyenizi kabul etseydim, çok zatların ya kalbi kırılacaktı veyahut elli senelik kaidem bozulacaktı." 7

Dipnotlar:

1- Kastamonu Lâhikası, s. 131.

2- Emirdağ Lâhikası-II, s. 453.

3- Emirdağ Lâhikası-II, s. 700.

4- Müdafaalar, Emirdağ Hayatı [Isparta Mahkemesi'nden Sonra]

5- Keşfü'l-Hafâ, 2:64.

6- Buharî, İlim: 10; Ebû Dâvud, İlim: 1; İbn-i Mâce, Mukaddime: 17; Dârimî, Mukaddime: 32; Müsned: 5:196.

7- Barla Lâhikası, s. 206, 207.